

(полковник УПА, заступник головного командира УПА, загинули разом у бою зі спецгрупою МГБ)²⁶; Антоніна Мельник, дружина Ярослава Мельника (очолював штаб УПА “Карпати-Захід”, загинули в листопаді 1946 р. біля гори Яворина на Станіславщині)²⁷; Марія Голяш, дружина Григорія Голяша (член Проводу ОУН)²⁸ та інші.

Отже, українське жіноцтво, вступаючи в лави ОУН, свідомо обирає революційний шлях боротьби. Завдяки психологічним особливостям, активній громадянській позиції, відповідальному ставленню до праці, жінки посіли визначне місце в роботі політико-освітньо-виховній референтури, підпільного УЧХ, служби зв'язку ОУН. Вихованням кадрів для цих напрямків підпільної роботи займалися, в першу чергу, молодіжні підструктури ОУН, що діяли в 30-х роках минулого століття. Крім суто жіночих сфер діяльності, українки працювали в референтурі пропаганди, у розвідці, були вірними і надійними подругами своїх чоловіків-повстанців.

²⁶ Содоль П. *Українська Повстанча Армія. Довідник. 1943-49.* – Нью-Йорк, 1994. – С. 120.

²⁷ Красноцок Ю. *Диявольська гра.* – К., 2002. – С. 194.

²⁸ *Протокол допиту Галини Дидик від 14.04.1950 // Державний архів Служби безпеки України.* – Ф. 6. – Спр. 75075 ФП. – Т. 1. – Арк. 250.

ДЖЕРЕЛА ДО ІСТОРІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ

ВОЛОДИМИР МУРАВСЬКИЙ

ПРОТОКОЛИ ЗАСІДАНЬ ВІЙСЬКОВОЇ ТА ІДЕОЛОГІЧНОЇ КОМІСІЙ КОНГРЕСУ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ 1929 Р.

У зв'язку з відзначенням 75-ої річниці утворення Організації Українських Націоналістів своєчасним і актуальним виявилось віднайдення робочих документів Конгресу Українських Націоналістів, на якому було ухвалено рішення про заснування ОУН. Ці матеріали знаходяться у фондах Центрального державного архіву Чеської Республіки в Празі (фонд RUESO, картон 9). Комплекс документів становить близько 300 аркушів як рукописного, так і машинописного тексту. Усю документацію Конгресу можна умовно поділити на 6 груп:

1. Документи організаційного характеру (список учасників, програма, список рефератів, виголошених на пленарних засіданнях, присяга, регламент).

2. Три варіанти протоколу пленарних засідань, а також пропозиції учасників. Найвність трьох протоколів пояснюється тим, що до президії Конгресу було обрано генерального секретаря і трьох секретарів, кожен із яких вів власні записи. Серед збережених є протоколи генерального секретаря Володимира Мартинця і секретарів Юрія Руденка та Степана Охримовича (виступав на Конгресі під псевдонімом В. Арсенич).

3. Протоколи комісій. Із шести робочих комісій Конгресу збереглися документи чотирьох: військової, ідеологічної, соціально-економічної (секретар В. Мартинець) та культурно-освітньої (секретар А. Федина).

4. Реферати й тези рефератів. Їх збереглося найменше. Уцілів лише один повний текст реферату, автором якого був Петро Кожевників. Тез рефератів знайдено декілька: “Про зовнішню політику України” (ймовірно, Зенона Пеленського), “Націоналізм а інші українські ідеології” (вірогідно, Дмитра Андрієвського), “Промислова політика” Леоніда Костаріва та “Державний устрій української національної держави” Степана Нижанківського.

5. Ухвалені документи (устрій ОУН, резолюції комісій, постанови Конгресу Українських Націоналістів, звернення “Від Конгресу Українських Націоналістів” тощо).

6. Привітальні листи. Збереглося два такі документи, зокрема лист від управи секції Легії Українських Націоналістів у Великому Герцогстві Люксембурзькому від 25 січня 1929 р. за підписами голови Й. Твардовського і секретаря п. Чуба та лист від української громади в Люксембурзі від 25 січня 1929 р. за підписом голови Г. Рогозного.

Найціннішими і найважливішими є протоколи пленарних засідань та засідань комісії. Значення цих матеріалів полягає в тому, що вони дають уявлення про характер дискусій учасників Конгресу. Адже учасники зборів хоч і мали спільне бажання створити єдину організацію, що базувалася б на ідеях українського націоналізму, однак представляли різні угруповання, проживали в неоднакових суспільно-політичних умовах еміграції та краю. Тому не раз висували суперечливі думки стосовно тих чи інших постанов Конгресу та пунктів статуту організації. Аналіз цих дискусій, присвячених обговоренню майбутнього державного устрою України, стратегії й тактики ОУН в тогочасній політичній ситуації, ідеологічних основ українського націоналізму, а також зовнішньополітичних обставин, був би вагомим внеском у наукове дослідження як історії Організації Українських Націоналістів, так і історії України міжвоєнного часу загалом.

Сьогодні публікуємо два документи Конгресу – протоколи військової та ідеологічної комісії. Перший склав Ярослав Герасимович, автором другого був Степан Ленкавський. За дешифрування протоколу засідання ідеологічної комісії дякуємо івано-франківському досліднику Олександрові Сичу. Протокол військової комісії написаний на 4 аркушах формату А 4 із текстом на звороті. Протокол ідеологічної комісії займає 7 аркушів формату А 4, списаних з обох сторін. Мову оригіналу зберігаємо.

Документ № 1

**1929 р., 1-2 лютого, м. Відень. Протокол засідань військової комісії
Конгресу Українських Націоналістів.**

Протокол
засідання Військової Комісії
на Конгресі Укр[аїнських] Націоналістів

~ дня 1. лютого 1929 р.

Присутні: П. П. ген[ерал] Капустянський¹, полк[овник] Коновалець, полк. Плохий², полк. Сціборський³, полк. Костарів⁴, сотн[ик] Ярій⁵, сотн Пасічник-Тарнавський⁶, чет[ар] Згорлякевич⁷ і хор[унжий] Герасимович⁸.

На пропозицію ген. Капустянського полк. Коновалець перебирає головування в Комісії, на секретаря якої обрано Герасимовича.

Заслухали: Голова комісії полк. Коновалець відкрив засідання о год. 8.15 вступною промовою в якій зясував завдання Військової комісії Конгр[есу] Укр[аїнських] Нац[іоналістів]:

Безпосереднім завданням комісії було б створити тези, що мали б ввійти в політичну плятформу Орг[анізації] Укр[аїнських] Нац[іоналістів]. Це завдання потягає за собою зясування нашого відношення до збройного вирішення визвольних змагань Укр[аїнської] Нації, а тим самим відношення на сьогоднішній мент почину визвольних змагань, ділання в час них, та становища після них. Треба передбачити, що мусить бути створений військовий центр, який опанувавби всі укр[аїнські] території та поширивби свій вплив як на окупованих теренах так і на еміграції. Заходить питання, чи надавати цьому центрові певний політичний характер, чи виключно військовий, але належно забезпечити впливи націоналістів. Бо треба передбачити, що багато військових осіб не ввійшли в таку військову організацію, – з другого боку, чи корисні вони в військовій організації з протиположними тенденціями до тих, які думаємо надати утвореній військовій організації.

Утворений такий центр, мавби переводити відповідну організацію як на еміграції, так і на наших землях, отже зайнятися вишкільною акцією, видаванням військового журналу та веденням відповідної пропаганди в пресі, опанувати всі руханкові і пластові організації в краю, зєдинити всі військові організації на еміграції і в Америці. Якраз в Австрії заснувався військовий гурток, правда нечисельний як на початках, що дав згоду вступити до спільної праці. Особливу увагу належалоби звернути на американський терен, звідки треба надіятися на допомогу в грошах, що в наших умовах безспірно має першорядне значіння. Відносно знова військового журналу важне є місце видавання в звязку з положенням в яким находимося. Сумуючи се, завдання сеї наради треба звести до таких точок порядку денного:

- 1). Завдання Комісії на Конгресі
- 2). Завдання військових кругів на сьогоднішній час до почину визвольних змагань, в час них і після них.
- 3). Створення військового центру
- 4). Видання журналу і ведення пропаганди
- 5). Створення єдиної військової організації.
- 6). Інші завдання.

Порядок денний прийнято і після виміни думок присутні – Ухвалили: зготовлення резолюцій і тез на пленум Конгресу припоручити ген. Капустянському, сотн. Ярому і секретареві Комісії.

%

Заслухали: Запит полк. Костаріва: Щоби установити плян діяльності військових кругів, треба спочатку надати форми цьому військовому скупченню, отже краще перейти до обговорення третьої точки про утворення військової організації і її центру. Тоді виникає питання, як мавби виглядати цей утворений центр, та відношення військового союзу і його центру до Проводу.

Пропозиція: Поставити одну із резолюцій для прийняття Конгресові – потребу утворення військового союзу. А Конгрес ставши на становищі утворення військового союзу, передасть розроблення цього питання та переведення його в життя Військовій Референтурі Проводу. Військовий Референт через свій військовий відділ Проводу буде вести відповідну політичну акцію в військовій організації, займаючи в командних верхах організації і центрі домінуюче становище. Центр виглядавби немов самостійним, однак через своїх членів з Військової Референтури Проводу і членів О.У.Н. в військовій організації на командних постах бувби в зв'язку з Проводом.

Додаток полк. Сціборського: Військова Референтура Проводу малаби зайняти положення аналогічне як Міністерство війни, а центр військової організації як Генеральний штаб.

Додаток сотн. Ярого: Вплив політичної думки забезпечується тою групою, що має своїх людей в верхніх органах на домінуючій становищі. Тому націоналісти мусять бути ініціаторами творення військового союзу і належними заходами забезпечити свій вплив. Відносно самого центру заходить питання як створити його, чи через організації і вибором належного центру забезпечимо собі вплив, чи через Провід. Тому треба належно простудіювати, яким шляхом буде певніше досягнена мета. Рівнож треба установити Президію, яка займалася опрацюванням регуляміну спільного для всіх і обов'язуючого для підпорядкування.

Запит полк. Коновальця: Тоді заходить питання чи залишити і нерозв'язувати поодинокі військові організації а створити з них військовий союз, чи йти другим шляхом.

Відповідь-пояснення полк. Костаріва: Стан Українського Національного Військового Союзу в Ч[ехо]С[ловацькій] Р[еспубліці] є такий, що всі члени Л[егії] У[країнських] Н[ационалістів] є його членами і займають командні місця, тому паралельно з тою позицією, яку зайняв Ц[ентральний] К[омітет] – Л.У.Н. до творення єдиної організації укр[аїнських] нац[іоналістів] відповідно підготовлено ґрунт в У.Н.В.Союзі в Ч.С.Р. до творення військового союзу із іншими аналогічними соборницькими військовими організаціями. Тактика Ц.К.-Л.У.Н. була приміненна і у

У.Н.В.Союзі. І згідно статуту У.Н.В.Союзу інші організації можуть, як окремі одиниці вступати до У.Н.В.Союзу.

“ – “ – “ полк. Сціборського: Творення такого комбінованого і громозкого військового союзу з дрібних самостійних організацій не було б корисно і є найвисша конечність створення єдиної військової організації, в якійто напрямку працювалося в Ч.С.Р., де вповні виконана психологічна підготовка. Уважає, що тільки так поставлена справа дасть належні висліді. В противнім случаю, труднощі будуть до непоборення, а особлива загроза при зміні місця осідку членів різних організацій, що може довести до роспорошення тих організацій.

Запит ген. Капустянского: Оглядаючися на військовий елемент У[країнської] Н[ародної] Р[еспубліки] як також і з інших таборів, то для введення сполуки їх треба передбачити, що організацію треба будувати на дуже широких основах приємливих для всіх них.

Відповідь полк. Костаріва: Відносно військових фаховців з табору У.Н.Р. то, – справа тяжка, бо годі рахувати поминаючи виїмки на надійний елемент. Оскільки не підчиняться впливові Проводу і схотять виступати як противага, то паралізувати в військовій площі легко, вдаючи на соборність, де така акція далеко сильніше ділає, як у політичних партіях. Поступування наше малоб бути тепер тимбільше рішучим, бо в військових кругах У.Н.Р. зарисувався серйозний

%

розпад, що надалше буде лише поглиблюватися.

Доклад Ген. Капустянского: про спробу творення військової організації у Франції на загальних підвалинах, відгук і ентузіазм, що повстав серед військових, его віра у велику акцію при відповідних передумовах, на що належить звернути особливу увагу і не зробити промаху.

Пропозиція полк. Костаріва: Маючи ряд і чесельних організацій, що твердо стоять на платформі національній та соборній, належними заходами зімпульсувати їх діяльність для поширення, в якійто цілі негайно приступити до вироблення одних організаційних форм, без взгляду на різні назви, до уложення для них спільних статутів і регулямінів і через фактичну злуку перейти опісля до формальної, себто етапом переходовим. Зіздом представництв цих організацій вибрати Президію, що пребралаб на себе це завдання.

Додаток полк. Сціборського: В тактиці прийняти поступовання аналогічне до творення нац[іоналістичних] організацій і їх злуку в єдину організацію. Надати право Військовій Референтурі Проводу повести негайно ділову акцію і через федерацію існуючих організацій уніфікувати їх.

Запит полк. Коновальця: Кому передати владу, щоби була авторитетна?

“ – “ – “ Сціборського: Хто дав згоду приступити до праці, а хто буде склонний як можна надіятися, приступити?

Відповідь полк. Коновальця: Ген. Капустянський, ген. Краус⁹ – можна ген. Омеляновича-Павленка старшого¹⁰.

Застереження полк. Костаріва: – Відносно ген. Омеляновича-Павленка, що втягнений до політичної акції серед гетьманців та своїм поступованням доказав нельояльне відношення до нас. Рівнож політична його робота при стиках з невідповідними елементами понизує його в очах громадянства.

Пояснення ген. Капустянського: В центрі згідно військових традицій першенство прийшлобися передати ген. Ом[еляновичу]-Павленкові як старшому віком, що є неможливим, бо ціла справа булаб засуджена на невдачу. Оскількиж незабажає вступити до центру, то можна запропонувати освітню акцію.

Заява полк. Плохого: що погоджується з тими напрямками, які витичено через дискусію, а форми які розвертаються будуть вповні приємливі для Кубанців. Тому дає згоду для співпраці.

Пропозиція: кандидатів в склад центру: ген. Капустянський, ген. Краус, полк. Коновалець, полк. Сціборський, полк. Плохий, евентуально і ген. Ом[елянович]-Павленко.

Запит полк. Коновальця: Тип центру колегіальний чи особовий?

Пропозиція: Доручити самому центрові вирішити прийняття ту з двох повисших форм, що буде найкращою для ведення успішної діяльності.

Запит полк. Коновальця: Назва центру? “Центр”, “Команда”...^{**}

Пропозиція: Доручити самим членам центру відповідну назву.

Заслухали (до 4.): Пропозиція ген. Капустянського: До часу створення відповідного військового журналу звернутися до редакції “Розбудови Нації”¹¹, щоби в кожному числі її було відведене місце як окремого відділу для уміщення статей військового характеру.

Пропозиція сотн. Ярого: Союз Старшин в Німеччині видає Військовий Вістник¹² правда в бідній формі, але при забезпеченню відповідного тіражу, его можна видавати друком в поширенім виді. Навколо него обєднати відповідні військові круги та сконцентрувати військову думку. Цей журнал передати майбутньому центрові, установивши відповідну фірму його. Рівнож майбутній центр мавби вирішити місце видавання цього журналу та розрішивби питання технічного порядку. А до часу полагодження цієї справи, повести пропаганду в доступній нам

⁹ *Має бути “Кравс”.*

^{**} *Кратки в тексті.*

%

пресі для зацікавлення широких кругів громадянства, чоґо притримуватися і на майбутнє. В військовім зноваж журналі друкувалибися статті фахового характеру.

Заслухали: зачитання ген. Капустянського: Проекту резолюцій на пленум Конґресу Укр[аїнських] Нац[іоналістів].

Пояснення: полк. Сціборського: що резолюції булиб завеликі до вміщення в політичній плятформі, яка має бути для загального оголошення. Отже на підставі цих малаби бути уложена ядерна резолюція, що охоплювалаби весь зміст і завдання в загальних рисах та булаби по величині відповідна иншим резолюціям. Рівнож належалоби зайняти окреме становище до козацтва, що пр[иміром] Л.У.Н. узглядила в своїй політичній плятформі, бо повисше відносилось лише до армії регулярної.

Пояснення полк. Плохого: щодо козацтва, яке до війни було станом з відмінними правами, одначе панує погляд, що населення козацьких областей мусить бути зрівняне в правах. На майбутнє комплектування мусілоби бути територіяльне і на кошт держави, бо остання війна і революція обезсилила економічно козацький стан. Обовязково треба прийняти в склад армії окремі козаці частини та вирішити справу уніформи як і узброєння, що відповідалоби модерній армії з захованням традиційних родів оружжа пр[иміром] кінь, сідло і шабля. Впрочім погляд козаків соборницького напрямку вповні покривається з думками і стремліннями націоналістів. Цей бік справи треба булоби особливо вдумчиво простудіювати, беручи під увагу можливість використання козацтва як кінноти в армії, але при умові уживання їх більшими військовими формаціями виминаючи зроблення їх шляхом приділювання до инших військових формацій, – а вкінці стратегічне положення самої Кубані, а се при втіленню її до української держави з великими можливостями для України на схід, обхват Дону, чим підбивається його під вплив України, вихід на Каспій [...], а з другого боку повне опановання Криму. Противно, при неосягненню тієї ціли положення Криму сумнівне, східні границі України загрожені, беручи при тім під увагу проведені в напрямку Кубані залізниці і особливу увагу большевиків, яку они присвячують цим областям.

Після однодневної перерви продовження засідання Військової Комісії – 2. лютого 1929. р.

Заслухали: – зачитання реферату сотн. Ярого.

Завваження: ген. Капустянського: щоби повисшого реферату не зачитувати на пленумі Конґресу, а ограничитися поданням лише загальних

ідей висказаних в рефераті та загальних напрямків діяльності на майбутнє, а се:

- 1). Утворення військового центру.
- 2). Переведення організації кадрів старшин і підстаршин
- 3). “ – “ – “ мас та ведення їх підготовки.

Завваження сотн. Ярого: що подробиці пляну окресленого в зачитанім рефераті, мусять бути задержані в тайні серед членів Комісії.

Пропозиція сотн. Пасічника-Т[арнавського]: розложити даний реферат, так як він є поділений на дві частини, на популярний, який можна оголосити, та фаховий, який має бути підставою для переведення акції на майбутнє. Для пленуму предложити лише тези і резолюції, які вказали на ті підстави і напрямні, якими належалобися керуватися в військовій справі. Решту залишити Військовій Референтурі Проводу і майбутньому центру до вирішення.

Постанови:

Ухвалили: 1.Зготовлення резолюцій і тез на пленум Конгресу припоручити ген. Капустянському, сотн. Ярому і секретареві Комісії.

2. До загального відома подати стремління утворення військової сили поминаючи подрібні пояснення.

3. Реферат сотн. Ярого прийняти по введенню відповідних коректив, як підставу для дальнішого ведення акції.

4. Справу майбутнього центру, себто его скоплектування доручити ген. Капустянському і полк. Коновальцеві.

5. Комісія висказується за особовим характером центру, а не колегіальним.

6. В склад центру входять: ген. Капустянський, ген. Краус, полк. Коновалець, полк. Плохий і полк. Сціборський.

7. Вибір керівника центру і організації полишається покликаним членам (що так назвати) Ради.

8. Назву центру і організації полишити до вибору покликаним членам майбутнього центру.

9. Доручити Військовій Референтурі Проводу і Центрові подбати про забезпечення належних впливів О.У.Н. в військовій організації.

10. Доручити Військовій Референтурі Проводу і Центрові вирішити, чи майбутня військова організація має бути єдиною, чи беручи під вигляд теперішні умови, має бути союзом організацій рїжних країн та той чи інший спосіб переведення реорганізації (через федерацію уніфікувати).

11. При організації ячейок директиви і зносини із ними мають відбуватися лише через централю, поминаючи низші і посередні інстанції. Праця має вестися лише в замкненім крузі спеціалістів та таємно.

12. Негайно приступити до вироблення статуту і регуляміну спільних для всіх організацій і обовязуючих.

13. Приступити до видання військового органу.

14. В завдання майбутнього центру кладеться урегулювання рангів старшин і підстаршин українських армій.

15. Вироблення пропамятної відзнаки Соборної Української Армії.

16. Установлення відзнаки майбутньої військової організації.

—

Резолюції Військової Комісії на пленум Конгресу.

В свідомости тих величезних завдань, що нині стоять перед українським народом і рїшучо закликають нас до чину, Конгрес Українських Націоналістів личить своїм обовязком громадянським ствердити наступне:

1. Лише озброєна сила, якаб спиралася на змілітаризований нарід готовий уперто та завзято боротися за свої національні змагання, може успішно допомогти Україні звільнитися, впорядкувати та захистити свою Незалежну Соборну Державу.

2. Зусилля озброєної сили мусять бути звязані з зовнішною політикою, яка в свою чергу різними заходами та найбільшим напруженням повинна улегчити та уможливити стратегії в здійсненню її завдань.

3. Шляхи до розбудови озброєної сили і належної організації нашої революційно-національної боротьби є слїдуючі:

А). Узгляднюючи сучасну ситуацію, коли усі українські краї є окуповані ворогами і тому у нас бракує можливости для організації нашої армії, ми повинні використати усіма можливими заходами наші військові і народні маси для їх підготовки до активної боротьби.

Б). Узгляднюючи наявність значного старшинського і підстаршинського кадру та молодь на еміграції, треба всебічно підготувати їх на рано організаторів і провідників цієї боротьби.

В). Зокрема наша еміграція в Америці, мусить зорганізувати та військово вишколити свій людський матеріал та допомогти нам в нашій діяльності політично і матеріально.

4. Комісія вважає конче потрібним зараз же приступити до здійснення висчезазначених завдань організувавши певний центральний військовий осередок, який мусить підготувати плян своєї праці.

Щодо майбутнього, Комісія вважає потрібним завчасно усвідомити наше громадянство на яких головних прїнципах мусить бути збудована армія і фльота в нашій державі, щоби вона була в змозі найкраще виконати завдання своєї державної політики.

Для всебічного захисту життєвих інтересів нашої держави необхідно зформувати постійну регулярну армію і фльоту на таких прїнципах:

А). Українська озброєна сила мусить бути побудована на засадах сучасної воєнної (техніки) науки та досвіду.

Б). Необхідно також узгляднити відмінності нашого народу та взагалі ситуацію (кількість населення, національні традиції та особливості, економічний стан, культурний рівень та нарешті наші завдання та цілі.)

В). Мілітаризація населення та усього народу для рішучої боротьби.

Таким чином армія мусить бути: єдиною, регулярною, надклясовою та побудована по принципу територіального комплектування.

(прийнято – одногослоно)

Я. Герасимович

Секретар Військової

Комісії

Конгресу Укр. Нац.

Голова Військової

Комісії

Конгресу Укр. Нац.

Státní ústřední archive v Praze. – Фонд “Ruské a ukrainské emigrantské spolky a organizace v CSR”. – Картон 9. – Не нумеровано. Оригінал. Рукопис.

Документ № 2

**1929 р., 30 січня – 1 лютого, м. Відень.
Протокол засідання ідеологічної комісії.**

30/I 1929 1
год. 9³⁰

Протокол з I засідання ідеологічної комісії

Голова: 1 Юліян Васіян¹³

Склад: 2 інж. Д. Андрієвський¹⁴

3 Др. Д. Демчук¹⁵

4 О. Бабій¹⁶

5 С. Ленкавський¹⁷

6 С. Зиблікевич¹⁸

7 С. Охримович¹⁹

8 З. Пеленський²⁰

9 [М.] Загривний²¹ (год. 12)

Андрієвський пропонує почати з тез його реферату, після чого слідував би реферат Д. Демчука. Розглянути відношення до ідеол[огії] Донцова і до других партій та прийняти певні тези.

Демчук пропонує для економ[ії] часу прийняти певну схему систематичну (подану на маргінесі його реферату). Кожну точку, передбачену схемою, зокрема передискутувати.

Андрієвський з огляду на дедуктивний характер пропозицій Демчука пропонує почати від реферату Демчука.

Васіян. Ідеологія є необхідним заложенням, із якого можна розглядати цілево поодинокі концепції, узгляднюючи рівночасно соціально-політичний момент. В ідеол[огії] мусять бути теж заложені функції війська і принципи організації.

Андрієвський* Бабій добачує трудність у тому, що реферат Анд[рієвськ]ого є рефератом про націоналізм взагалі, а не про укр[аїнський] націоналізм. Тому пропонує почати від реферату Демчука, узгляднюючи тези з літературного реферату.

Охримович. Чому Андрієвський не читав на конгресі “Нарис ідеол[огії] укр[аїнських] націоналістів”, який більш систематичний.

Пеленський. Реферат Андрієвського є на місці, бо заки перейдеться до укр[аїнського] націоналізму, потрібно вперед з’ясувати собі націоналізм взагалі. 1) треба очеркнути, що є патіо; 2) що з з[агального] очеркнення випливає укр[аїнському] виявленню**. Неможливо оформити колектив[н]о повної дійсности, а розбивання на конкретні міжнародні і инакші дрібні справи ослаблює психічну силу націоналізму. Тому доцільно починати від Демчука.

Зиблікевич. Починати від Демчука, бо найважливіше оформити психологічну фізіогномію націоналізму, яка є переломова.

Андрієвський (відповідь Охримовичу) уважає індуктивний метод за більш доцільний з причин суб’єктивних.

2

Пеленський і Андрієвський пропонують починати читання.

Демчук вияснює, що не йде йому про прийняття його реферату, а про прийняття його схеми.

Васіян. Розпоря*** Ідеологія мусить мати вступ. Важно подумати, що тим вступом має бути.

Охримович. Пропонує читати “Нарис ідеол[огії] укр[аїнських] нац[іоналістів]” Андрієвського****, який може бути прийнятий в цілому. Андрієвський не погоджується, бо зміни його в ріжні комісії входять.

* * *

Відчитання реферату Демчука:

“Основні принципи Укр[аїнського] Націоналізму”.

Внесок Пеленського дискутувати над схемою проходить.

* Слово закреслене.

** Два слова надписані над рядком.

*** Слово закреслене.

**** У тексті помилково “Андрієвський”.

Дискусія над схемою (Пеленський, Ленкавський, Бабій, Андрієвський, Зиблікевич, Демчук) у висліді прийняла в цілому схему Демчука:

I Загальні уваги

- 1) Дефініція ідеології – неактуальна*
- 2) –//– світогляду
- 3) Порівняння цих обидвох понять
- 4) Поняття ідеалу і світогляду** його розвиток
- 5) Аналіза ідеології народу – неактуальна
- 6) Хто є носієм національної ідеї

II Ідеологія

- 1) Світогляд укр[аїнських] націоналістів
 - а) ціль життя
 - б) поняття блага
- 2) Світогляд, який лежить в основі народньої традиції

III Засади в кожній галузі ідеології

- 1) Етичні принципи
- 2) Політично-соціальні принципи
 - а) дефініція поняття нація
- 3) Культурно-освітні принципи
- 4) Економічні принципи
- 5) Принципи міжнародніх стосунків

Загальні завваги

3

Бабій вказує на небезпеку культу філістерства, як наслідку центрального значіння блага.

Зиблікевич бачить у становищі Демчука перелицьовану Драгоманівщину.

Пеленський уважає реферат за понятєве оформлення елементів життя.

Васіян звертає увагу на велику розбіжність і радить не настоювати на догматичні рішення, а перенести дискусію на терен, на якому можливо зговоритися.

Подрібна дискусія

Андрієвський. Ідеологія прецезується в ідеалах, не погоджується, щоб ідеали реалізувались розумом і досвідом, бо коріння цього лежить в чиннику ірраціональнім, вірі.

* Слово закреслене.

** Слово закреслене.

Пеленський оспорує академічний характер дискусії, вказує на приклад “Комуністичного Маніфесту” і політичний характер Конгресу та радить почати від центральної справи, якою для нас є нація (як для Маніфесту робітництво).

Васіян вказує на статичну вартість ідеології, коли

Ad I. 1. Ідеологія зовнішній* усистематизова**

Пелен[ський]. Ідеол[огія] – вислів понятєвий цілевих прагнень і ідеалів*** певної одиниці чи групи людей.

Андрієвський вказує на момент систематики.

З поправкою Андрієвського****

(Демчук) Ідеол[огія] – це система ідеалів, яку творить людина чи то група людей в своєму життю.

(Васіян) Ідеол[огія] – це система ідеалів, створених людським суб’єктом для свого самоздійснення.

4. (Ленкавський) Ідеол[огія] – це система ідеалів, яку творить людина, чи група людей, щоб встановити своє відношення до світа існуючого в дійсності чи***** і існуючого потенціально.

(Андрієвський) Ідеологія є уложеною в систему сукупністю ідеалів, витворених особою чи групою, що вони нею кермуються для переведення в життя своїх прагнень.

I. 2. Світогляд

Світогляд це ціло***** Принята дефініція Демчука, стр. 1.

I. 3. Відношення ідеології до світогляду

В основі ідеології лежить певний світогляд.

I. 4. а) поняття ідеалу

(Бабій) Ідеал – це ідея чогось, що в дану добу не існує, але сполучене з вірою в можливість здійснити її нашою волею і чином.

(Андрієвський) Ідеал – це означена мета, до якої змагає людина, чи група в своїм самоздійсненню і перетворення життя (подиктована вірою).

* Слово закреслене.

** Слово погано читається.

*** Два слова надписані над рядком.

**** Вираз закреслений.

***** Слово закреслене.

***** Вираз закреслено.

(Васіян) Ідеал – це означена проекція духової особи людини, яку вона прямує здійснити в конкретній формі* життя.

б) розвиток ідеалу

(Демчук) Ідеали переходять розвиток, змінюються.

Пеленський боронить догматизму.

Васіян. Хоч різні ідеали нації міняються, ідея нації є одна.

5. (Андрієвський) Ідеалом нації є самоздійснення ідеї нації.

I. 5. Дискусія над доцільністю ідеології народу довела до зняття цієї точки з-під дискусії.

I. 6. Народний світогляд зберігся в масах (Демчук). Стверджуємо, що між націоналізмом а світоглядом народу є історичний зв'язок (Васіян). Коли хочемо числитись з світоглядом народу, не можемо регулювати його вимогами ідеології націоналізму (Зиблікевич).

II Ідеологія

Андрієвський: Дефініція народу (стр. 1).
національності
нації.

Демчук: Не має ніякого розрізнення між нацією, а народом. Нація – природний найвищий колектив.

Ленкавський: Нація, держава, націоналізм, нарід, батьківщина, патріотизм.

Зиблікевич: Нарід – соціальні очеркнення,
Нація – політичні –//–.

Загривний: Тотожність.

Зиблікевич: Провідна верства творить націю.

Бабій: Народницькі тенденції не є націоналістичними, бо не виховують державницького типу.

Демчук: Державність – річ політична, нація – соціологічна. Нація – найвищий природний людський колектив, який має різко означені річі, говорячи про націю, ми не є в обсягу політики, а соціології.

Зиблікевич: Розрізнення потрібне. Провідна верства з народу творить нації.

Пеленський: Нація в найширшій значінню цього слова означає сукупність товариських

6. зв'язків... гл. ч. 1.

* Слово надписане над рядком.

Андрієвський: Нація не є явищем соціальним. На прикладах доказує, що нарід не є національністю. Національність має свідомість своєї окремішності і має патріотизм. Нацією є політична організація, якою є політична ор^{*} держава. Нація може бути потенційальна.

Пасічник^{**}. Нація і нарід тотожні, бо спільні біологічні моменти.

Зиблікевич. Політичні аспірації децидують про приналежність до нації.

Демчук заявляє, що він висловлює погляд ЛУН. Держава – це політична організація, яка вміщує в собі різні нації, агрегат національних розбіжностей. Тому держави не визнають українців нацією (Андрієвський: не узглядновали потенції).

Загривний. Нація може існувати поза державою. Вилиття в форму держави не є кінечне, тому з дефініції цей момент слід усунути.

Пеленський. В теперішній науці немає сталих критерій, погляд давних наукових теорій для нас неважне, а важне те, чого вимагає практичний інтерес. Націями є державні нації, або ті, що виявляють стремління до^{***} тенденцію до державности.

Год. 2 перерва

7.

Год. 3. Продовження. (присутніх 7)

Пеленський. Модифікована дефініція нації.

Андрієвський застерігається проти догматичного прийняття повищої дефініції. Для вияснення справ, порушених дефініцією, відчитує з свого реферату уступ стр. 2-3.

Пеленський не бачить у відчитаному уступі причини для модифікації дефініції.

Демчук вважає, що дефініція Пеленського є продовженням дефініції Демчука.

Зиблікевич^{****}

Андрієвський. Нарід як етнічна...Гл. стр. 1 § 3. “Тези реферату Український націоналізм”.

Васіян вважає національність за нереальне поняття, бо є воно абстраговане^{*****} функціональне поняття. Пропонує прийняти 2 поділи, але

* Два слова закреслено.

** Йдеться про Теофіла Пасічника-Тарнавського.

*** Два слов закреслено.

**** Слово закреслено.

***** Слово закреслено.

приняти одну дефініцію нації, динамізованням якого є нація у стислому значінню.

Пеленський подає свою дефініцію в остаточній формулці ч.2.

Демчук ставить на чергу справу світогляду націоналіста. Актуальність черговості світогляду підтверджує Васяян.

Демчук. Політичний світогляд впливає із загального світогляду націоналіста.

Після дискусії Андрієвський вичитує уступи з “Нарису ідеології укр[аїнських] націоналістів”.

Демчук уважає, що великим браком реф[ерату] є відсутність цілі життя.

Ленкавський не бачить можливості* уважає за недоцільне, щоб світогляд націоналістів давав розв'язку на всі індивідуальні цілі.

8

Бабій боронить свободи одиниці рішати свої проблеми. Тому не входить в далекі метафізичні проблеми.

Пеленський. Нація є найвищим поняттям і з цього слід виводити усі консеквенції. Ідеал життя людини не має нічого спільного з націоналізмом.

Демчук. Націоналізм є рух революційний не лиш політичний, але й духовий. ЛУН уявляє собі нац[іоналізм] як рев[олюційний] рух у всіх ділянках люд[ського] духа, а коли комісія займає інакше становище, то одинока можливість займатися витворенням політ[ичної] плятформи.

Васяян заперечує чисто** виключно*** політичний характер націоналізму. Бабій підтверджує, що нац[іоналізм] має охопити всі ділянки життя.

Зиблікевич пригадує свій внесок, щоб Андрієвський уложив тези відчита[ни]х уступів.

Мартинець²². Недоцільно тепер творити світогляд, а вперед зайнятися конкретними суспільно-політичними справами.

Андрієвський уважає, що одиноко правильним є виходити з поняття нації індуктивно. Пропонує прийняти тези його реферату за субстрат до дискусії в цілі встановлення тез.

Демчук пропонує дискутувати над плятформою**** практичними принципами, на підставі яких можна би створити політичну плятформу.

9.

Пеленський відчитує уривок статті Мартинця з “Розб[удови] Нації” за травень 1928 [р]. Інтеграція є неможлива, можлива є диференціація

* Три останні слова закреслено.

** Слово закреслене.

*** Слово надписане над рядком.

**** Слово закреслене.

політ[ичної] плятформи на окремі питання. І ставить як внесок, додаючи як субстрат до дискусії, тези Андрієвського.

Голосуванням перейшли тези Андрієвського.

Андрієвський перечитує тези.

Пеленський вносить до першої тези* поправку: замість “факт” – “явище”.

Демчук – застерігає, що це не дефініція, але mimo того приймає як практичну засаду.

Друга теза

Демчук не уважає її за тезу.

Тези прийняти може такі, які впливають з його світогляду, без огляду на те, що її можна вивести з інших предпосилок.

Третя теза

Демчук не приймає, бо суперечить дефініції нації.

Четверта

Демчук: неприємлива з тих же міркувань.

П'ята

Демчук: прийняти не може, як повище.

Шеста

Демчук: добачується становища Липинського²³, що націю твориться через державу.

10.

Андрієвський подає вияснення (передаючи зміст реферату).

Демчук. Тому, що теза впливає з поділу нації на 3 категорії, ставить** не одобряє цієї тези.

* Три слова надписані над рядком.

** Слово закреслене.

Пеленський. Вияснює, що йде про самовизначення нації в просторі, необхідним для її існування, а не про самоозначення народів.

“Розлам між народом а краєм” = націоналізм не обмежується до етнічної території, не признає плебісцитів.

Сема

Демчук. Націон[алізм] має свій початок в спонтанности, але не є спонтанним несвідомим явищем.

Андр[ієвський]. В тезі не має мови про спонтанність.

Восьма

Демчук. Домагається вияснення синтезу і самоздійснення.

Андр[ієвський] ad 1. Баски, Бретонці.

ad 2. Росія самоздійснюється в суспільній і держ[авній] сфері.

Демчук вияснення приймає, але бачить певні неясности в стилізації.

Дев'ята

Зиблікевич*

Ленкавський пропонує замінити консерватизм традиційністю.

Зиблікевич пропонує залишити.

Демчук бачить суперечність з потрійним поділом. Не пого-
11.

джується з месіанізмом.

Пеленський. Месіанізм = самоздійснення.

Бабій. Чим більше прагнення, чим більший динамізм, тим скорше зродиться постає національний месіанізм. Небезпека тверезости в перебільшуванні реальних потреб над далекими.

Зиблікевич пропонує, щоб долучити до тез окремих уступ про месіанізм. Хмельниччина.

Пеленський. Месіанізм не є видуманим явищем. Це одна з найбільше моторичних сил. У всіх народів є месіанізм.

Демчук. Для кого і чому це потрібне? Месіанізм міг би з світогляду впливати.

Васіян. Месіанізм є [...] нацією** будучности, тому не треба стояти на становищі пасивного самозбереження. Цілевий момент лежить у здійсненню. Перемога лежить у зрості.

Демчук***

* Слово закреслене.

** Слово не читасться.

*** Слово закреслене.

Десята

Пеленський пропонує додати “волева”. Пізніше уступає.

Демчук додає момент панування.

Одинадцята

Васіян і Бабій пропонує опустити цю тезу.

Васіян. Узалежнення від скрути є узалежнення від певних зумовлень і тому треба це опустити.

Бабій. Догматична віра не сумнів.

12.

Васіян: 11 точка є актуальна.

Мартинець. Тези абсолютно не вичерпують ідеол[огії], бо відносять-ся лиш до однієї категорії, соціологічна*

Демчук. Коли світогляду створити не можемо, не можемо творити ідеології. Одинокий вихід: прийнявши в засаду, що засад** черговим завдан[ням] нац[іоналізму] є створення укр[аїнської] держ[ави], мусимо знайти спільну політичну плятформу, відкидаючи всяку ідеологію.

Андрієвський. Завданням ідеол[огічної] комісії не є творення політичної плятформи ні програми. Це, що досі усталено, входить в обсяг нічого іншого, як ідеології.

Мартинець. Плятформа ділиться на загальну і спеціальну частину. Спеціальна спірається на загальній. Загальна частина*** має вступ.

Бабій. Вище Донцова не перейдемо. Включити в тези уступ про волюнтаризм.

Зиблікев[ич] піддержує внесок Бабія. До тез пропонує внесок ч.3.

Демчук пропонує відкидати всі системи, а зайнятися практичними справами.

13

Пеленський. Стоять проти себе 2 світогляди. Один заступає пан Демчук, а решта волюнтаризм. Тому пропонує, щоб решта волюнтаристично обгрунтувати. Передати до підкомісії.

Бабій. Тому що ми не створимо повної системи, зазначити, що свою ідеол[огічну] сторінку навязати до Донцова.

Андрієвський.

Відложити на далі цю останню пропозицію, доки не буде означено наше відношення до Донцова.

* Слово закреслене.

** Слово закреслене.

*** Слово надписане над рядком.

Васіян. Кожний референт нехай виготовить кілька основних положень з обсягу поодиноких ділянок: 1) зак[ордонна] політика; 2) соціал[ьної]; 3) культури; 4) організац[ійної]; 5) економ[ічної]. До тез слід дати вступ, опісля загальні і подрібні тези. У вступі*

О год[ині] 7 замкнено засідання.

Внесення п. Демчука.

Ідеол[ьогічна] комісія Конгресу Укр[аїнських] Нац[іоналістів], що відбулася** засідала*** в днях 30 січня і 1 лютого, рішила, що колективним шляхом сформулювати ідеологію укр[аїнського] націоналізму не є можливим (та не було до того відповідних умов і підготовчих передумов), а тому знайшла за гідне**** можливе***** подати загальні тези п'ятформі укр[аїнського] націоналізму.

Пеленський.

1) З огляду на коротке і ядерне оформлення є тезами ідеол[ьогії]; 2) багато тез є характеру, який не входить в обсяг п'ятформи, тому тези ці можна*****

Пропонує назвати тезами ідеол[ьогії] укр[аїнського] націоналізму.

Внесок Демчука 5 чол. за.
-//- Пеленського 2 -//-

Пеленський пропонує не подавати до відома пленума внеску Демчука.

Загрівний – подати.

Ех prescicio вирішено не подавати до відома пленума.

Státní ústřední archive v Praze. – Фонд “Ruské a ukrajské emigrantské spolky a organizace v ČSR”. – Картон 9. – Не нумеровано. Оригінал. Рукопис.

* Вираз закреслено.

** Слово закреслене.

*** Слово надписане над рядком.

**** Слово закреслене.

***** Слово надписане над рядком.

***** Слово не читається.

Коментарі

¹ Капустянський Микола (1879–1969; псевдонім – “Низоля”) – військовий і політичний діяч, генерал-хорунжий армії УНР. З 1923 р. проживав у Франції. Військовий референт Проводу Українських Націоналістів. На Конгресі представляв відділ УВО в Парижі, де виголосив реферати “Військова політика України” і “Справа інтервенції”. Обраний військовим референтом нового ПУНу.

² Плохий Кіндрат – громадський і військовий діяч, полковник, родом з Кубані. Провідний діяч Громади кубанців у Чехо-Словацькій Республіці. Засновник Громади українців з Кубані. Гість Конгресу Українських Націоналістів.

³ Сціборський Микола (1897–1941; псевдоніми – “Органський”, “Житомирський”, “Міська”) – військовий, громадсько-політичний діяч, ідеолог, публіцист. Полковник армії УНР. У 1922 р. емігрував до Чехо-Словацьчини. Голова Центрального комітету Легії Українських Націоналістів, член редакційної колегії її органу “Державна нація”. На I Конференції Українських Націоналістів (1927 р.) обраний політичним референтом ПУНу. Був обраний головою президії Конгресу Українських Націоналістів, де виголосив реферати “Аграрна політика” і “Торгівельна політика”. Був обраний організаційним референтом нового ПУНу.

⁴ Костарів Леонід (1888–1973; псевдонім – “Меленець”) – громадський і військовий діяч. Офіцер флоту УНР. Проживав у Чехо-Словацьчині. За фахом інженер-економіст. Провідний діяч ЛУН, із 1928 р. – її політичний референт. На Конгресі Українських Націоналістів очолював організаційну комісію, виголосив реферати “Промислова політика України”, “Проблема морської оборони України”, “Національна революція на західних землях України”, “Уваги до статуту ОУН”. Обраний членом ПУНу без референтури.

⁵ Ярій Ріко (Ріхард фон Яри; 1898 – 1969; псевдонім – “Карпат”) – військовий та громадсько-політичний діяч. Сотник Української Галицької Армії. Проживав у Берліні. З 1927 р. – член редакційної колегії органу УВО “Сурма”. Голова Союзу українських старшин у Німеччині. На Конгресі виступав із доповіддю “Закарпаття”.

⁶ Пасічник-Тарнавський Теофіл – громадський діяч, сотник армії УНР. Проживав у Чехо-Словацьчині. Член відділу ЛУН в Подебрадах.

⁷ Згорякевич Олександр (1897–1979; псевдонім – “Вуйко”) – громадський і військовий діяч. Провідний діяч студентської корпорації “Чорноморе” у Данцигу. Член УВО, працівник її експозитури в Данцигу. Інструктор військових вишколів.

⁸ Герасимович Ярослав (1898–?) – громадський діяч. Емігрував до Чехо-Словацьчини у 1923 р. Провідний діяч ЛУН, член її Центрального комітету. Був обраний секретарем президії Конгресу Українських Націоналістів, на якому виголосив реферат на тему “До морської політики України”.

⁹ Кравс Антін (1871–1945) – військовий діяч, генерал-четар Української Галицької Армії. Німецького походження. Емігрував до Чехо-Словацьчини, з 1924 р. проживав в Австрії.

¹⁰ Омелянович-Павленко Михайло (1878–1952) – військовий і політичний діяч, генерал-полковник армії УНР. Проживав в еміграції в Чехо-Словацьчині. Провідний член Українського військово-наукового товариства. Співпрацював із гетьманським рухом.

¹¹ “Розбудова Нації” – офіційний орган Проводу Українських Націоналістів. Виходив у Празі з 1928 р. Головні редактори – П. Кожевників та В. Мартинець.

¹² “Військовий Вісник” – видання Союзу українських старшин та стрілецької громади в Німеччині. Видавався в Берліні у 1927–1929 рр. Співробітниками були Є. Коновалець, Р. Ярій, М. Омелянович-Павленко.

¹³ Вассіян Юліан (1894–1953; псевдонім – “Армяшка”) – публіцист, громадсько-політичний діяч, ідеолог. Четар Української Галицької Армії. Проживав у Чехо-Словацьчині. У 1926–1928 рр. – голова Групи української національної молоді. На Конгресі був обраний заступником голови президії, головою ідеологічної комісії, членом державно-політичної комісії. Виголосив доповідь “До головних засад націоналізму”. Обраний ідеологічним референтом ПУНу. Один з основних творців ідеології ОУН.

¹⁴ Андриєвський Дмитро (1892–1976) – громадсько-політичний діяч, публіцист. Емігрував до Бельгії. Працював інженером у французьких та бельгійських фірмах. Співробітник часописів “Національна думка” (Прага), “Державна нація” (Подєбради), “Розбудова нації” (Прага). З 1927 р. – ідеологічно-статутарний референт ПУНу. На Конгресі виголосив реферати “Український націоналізм” та “Державний устрій України”. Обраний політичним референтом нового ПУНу.

¹⁵ Демчук Дмитро (псевдонім – ДД) – громадський діяч, доктор, учитель. Військовий армії УНР. Емігрував до Чехо-Словаччини, працював викладав у чеських та українських навчальних закладах. Провідний діяч ЛУН. Член редакційної колегії її органу “Державна нація”. На Конгресі, крім ідеологічної, працював також у державно-політичній комісії. Виголосив доповідь “Основи українського націоналізму”. Обраний фінансовим референтом ПУНу.

¹⁶ Бабій Омелья (1897–1975) – письменник, літературний критик, доктор. Військовий армії УНР. Активний діяч УВО. На Конгресі Українських Націоналістів представляв Групу української національної молоді, очолював культурно-освітню комісію, виголосив реферат “Література і мистецтво”. У 1926-1928 рр. – головний редактор органу ГУНМ “Національна думка”. Автор гімну ОУН “Марш націоналістів”.

¹⁷ Ленкавський Степан (1904–1977) – громадсько-політичний діяч, ідеолог, публіцист. З 1926 р. – провідний діяч Союзу української націоналістичної молоді (СУНМ). На Конгресі був одним із чотирьох представників краю, виступав із рефератом “Суверенна Україна та національна революція”. Автор Декалогу (“Десяти заповідей українського націоналіста”).

¹⁸ Зиблікевич Євген (1895–1987) – громадсько-політичний діяч, редактор, журналіст. Сотник армії УНР. Член УВО. В'язень польських тюрем. На Конгресі був представником УВО від Галичини.

¹⁹ Охримович Степан (1905–1931; псевдонім – “Обухович”) – політичний та студентський діяч, публіцист. Член “Пласту”. Працівник Національного музею у Львові. Організаційний та ідеологічний референт СУНМ. В офіційних публікаціях про Конгрес виступав під псевдонімом В. Арсенич. Обраний одним із трьох секретарів Конгресу, виступав із доповіддю “Причини невдачі наших визвольних змагань”.

²⁰ Пеленський Зенон (1902–1979; псевдоніми – “Паке”, “Франк”) – громадсько-політичний діяч, журналіст. Вищу освіту здобув у Берліні. На Конгресі, крім ідеологічної, брав участь у роботі державно-політичної комісії. Виголосив реферат “Міжнародна політика України”.

²¹ Загрянний Максим (1893–1931; літературний псевдонім – “М. Грива”) – поет, громадський діяч. Офіцер армії УНР. Провідний діяч ЛУН. На Конгресі брав участь в роботі культурно-освітньої комісії, мав доповідь на тему “Література й мистецтво України”. Друкувався в “Державній нації” (Подєбради), “Веселці” (Каліш).

²² Мартинець Володимир (1899–1960; псевдоніми – “Волянський”, “Я. Полянський”, “Сокирка”, “Трубкавич”, “Тур”, “Турапті”) – громадсько-політичний діяч, журналіст, редактор. З 1925 р. – член ГУНМ. З 1927 р. проживав у Берліні. У 1927 р. був обраний керівником секретаріату та референтом преси та пропаганди ПУНу. На Конгресі виконував обов'язки головного секретаря президії, брав участь у роботі соціально-економічної комісії, виголосив доповідь “Соціальна політика”. Обраний референтом пропаганди нового ПУНу. Редактор “Сурми” та “Розбудови нації”.

²³ Липинський Вячеслав (1882–1931) – визначний український мислитель, історик, соціолог, політичний діяч, публіцист, дійсний член НТШ. Ідеолог українського консерватизму. Емігрував до Австрії. Провідний діяч Українського союзу хліборобів-державників. Автор “Листів до братів-хліборобів”.

ІСТОРІЯ УВО І ОУН У 1920-1939 РР.

ВОЛОДИМИР КОСИК

**ЄВГЕН КОНОВАЛЕЦЬ:
КОРОТКИЙ НАРИС ЖИТТЄВОГО ШЛЯХУ¹**

Місце Євгена Коновальця² в історії України визначене його смертю: він упав жертвою підступного вбивства, організованого за наказом Москви. У Росії немає звичаю вбивати незначних противників. Убивство Євгена Коновальця засвідчує, що він був таким політичним противником, якого треба було ліквідувати, точніше, він стояв біля керма такої політичної сили, яка представляла велику загрозу для Росії, для її панування над Україною. Цією силою була Організація Українських Націоналістів (ОУН).

Немає потреби тут широко описувати обставини створення ОУН. Нагадаємо лише, що в 1929 р. в ОУН об'єдналися українські та закордонні націоналістичні угруповання молоді. В ОУН влилася також Українська Військова Організація (УВО), яка ще в 1920 р. розпочала підпільну боротьбу проти окупантів. На чолі цієї організації і стояв Євген Коновалець, який уже давніше відслужив в австрійській армії і залишив її у ранзі лейтенанта.

Із початком війни між Австрією та Росією його призвали, і він служив у “ландвері” (крайовій обороні), а не в лавах Українських Січових Стрільцях (УСС), як часто думають. Наприкінці квітня 1915 р., під час боїв за гору Маківку у Карпатах (у яких брали участь також Українські Січові Стрільці), він потрапив у російський полон і опинився в таборі військовополонених біля м. Царицина, що над Волгою.

Після Російської революції українські полонені почали один за одним утікати з табору в Царицині і їхали до Києва в надії вступити до української армії. Служити в її лавах прагнув і Євген Коновалець, про що навіть писав до Української центральної ради. Урешті одержавши відпустку, він поїхав до Києва на початку липня 1917 р., щоб отримати згоду на створення військової частини з полонених українців-галичан. Свій план щодо цієї справи він вручив С. Петлюрі й повернувся до табору в Царицині.

¹ Стаття написана в 1997 р. У ній відсутні посилання: усі джерела будуть подані в докладнішій праці про боротьбу Росії проти українського незалежницького руху в 1931-1941 рр., яка готується до друку.

² Своє ім'я Коновалець і тодішні публікації писали Євген, а не Євген.